

Jukka Paarma.

KIRKONARKISTOT.

Marraskuun 5. päivänä 1980 pidetyssä kokouksessa asessori Jukka Paarma totesi, että kirkkoherranvirastojen ja kirkonarkistojen työkuva on kokenut kaksi merkittävää muutosta, jotka eivät voi olla vaikuttamatta sukututkijain toimintaan ja kirkonarkistoista saataviin palveluihin. Ensimmäinen näistä muutoksista on, että väestökeskusrekisterin syntymisen myötä kirkkoherranvirastojen työ on olennaisesti muuttunut. Viime vuosien aikana on syntynyt väestökeskusrekisteri, jonka sivuhaarakkeissa kirkkoherranvirastot arkistoineen ovat. Väestökeskusrekisteri syöttää tällä hetkellä kirkkoherranvirastoihin erilaista paperia, lomaketta, tietokoneliuskaa ym, joiden käsittely muodostaa työn kokonaismäärästä sangen huomattavan osan. Tämä on hyvä pitää mielessä kun ajatellaan niitä palveluksia, joita kirkkoherranvirastoilta toivotaan muilla aloilla. Se on ensisijaisesti väestörekisterin pitoa.

Siltä pohjalta valitaan henkilökunta, sen mukaisesti on tilojen suunnittelu toteutunut. Arkistotyö, joka on tutkijoille tärkeätä, on olosuhteiden pakosta jäänyt taustalle. Ensin pyritään hoitamaan kiireelliset väestörekisterityöt ja valitettavasti usein tällaiset tutkimusta palvelevat tiedustelut jäävät joskus jopa suoritettavaksi sitten

kun aikaa on. Henkilökunta siis valitaan toisilla perusteilla kuin historian- ja sukututkijat toivoisivat.

T o i s e k s i tästä lisääntyneestä väestö - rekisteripalvelusta johtuen kutakuinkin kaikissa seurakunnissa henkilökuntaa on minimimäärä. Väestökeskusrekisterin tulo on herättänyt suuren kysymyksen, joka on edelleen ilmassa ja vastausta vaila: mikä on seurakunnan rekisterin pidon ja arkistojen tulevaisuus? - 1970 luvulla oltiin varmoja, että työ siirtyy kirkolta pois. Kirkkohallitus antoi ohjeet, että missään tapauksessa ei tule lisätä henkilökuntaa, koska tulevaisuus on epämääräinen. Syntyi viimeisten aikojen tunnelma. Asiaa on tutkinut kirkon ja valtion komitea, joka sai 2-3 vuotta sitten mietintönsä valmiiksi. Näyttää siltä, että kirkolle jää rekisterin pito. Päätäjät voivat lisätä henkilökuntaa ja tiloja kirkkoherranvirastoissa, jos lopputulos on tällainen. Tämä kaikki on hyvä pitää mielessä taustatietona.

Kun kysytään tiloista ja varojen myöntämisestä arkistojen kunnostamiseksi ja parentamiseksi, niin on huomattava, että rekisterin ja arkistojen pito on sittenkin seurakuntien kokonaistehtävän kannalta melko lailla periferiassa oleva asia, vaikka me pidämme sitä tärkeänä. Seurakunnissa ei ole oltu joitakin poikkeuksia lukuunottamatta innokkaita myöntämään runsaasti varoja arkistojen ja kirkkoherranvirastojen työolosuhteiden ja tilojen parentamiseksi.

Arkistojen kunnan suhteen on yhtä ja toista tapahtunut viime vuosina. Tutkimusharrastuksen voi-

makas nousu, johon ei ole aina osattu varautua, on kirkonkirjojen ja arkistojen kunnolle aiheuttanut omat seurauksensa. Toisaalta kirkonkirjojen kuntoa on pyritty määrätietoisesti kohentamaan. Valvonta ei tapahdu yleisen arkistojen valvonnan puitteissa, valtionarkisto ja maakunta-arkistot eivät sitä suorita, vaan ne ovat kirkon omassa valvonnassa. Seurakunnat ja kirkko saavat ainoastaan asiantuntija-apua valtionarkistolta ja maakunta-arkistolta.

Varsinainen tarkastus suoritetaan kirkon omien hallintoelimien käytännössä tuomiokapitulin taholta. Tarkastukset suoritetaan piispantarkastuksen yhteydessä. Sen yhteydessä suoritetaan yksityinen tarkastus, josta kirkkolaki antaa tiedot ja ohjeet. Se tapahtuu nykyisin joka 5 - 7. vuosi ja lähinnä tarkastuksen toimeenpano jää tuomiokapitulin asesorin ja lääninrovastin osalle. Viime vuosien tarkastuksissa on voitu todeta, että monissa seurakunnissa on kirkonkirjat saatettu tarkastusta varten hyvissä ajoin etukäteen tai joka tapauksessa esitettyjen huomautusten johdosta varsin hyvään kuntoon.

Tampereen hiippakunnassa on monia erittäin hyvässä kunnossa olevia arkistoja, joskin valitettavan ikäviäkin esimerkkejä löytyy. Piispantarkastuksessa kiinnitetään huomiota arkistojen järjestykseen ja siinä suhteessa on viime vuosina havaittu paljon parantamisen varaa. Nyt kuitenkin alkavat useimmat olla hyvässä kunnossa. Vanhojen kirkon kirjojen huoltoon, lähinnä sitomiseen kiinnitetään jokaisessa piispantarkastuksessa huomiota ja annetaan kehotuksia sidontatyön suorittamiseen.

Säännöllisesti kiinnitetään huomiota siihen, että vanhat kirkonkirjat pitäisi siirtää kirkko-herranvirastojen pienistä tiloista yleisarkistoon lähinnä maakunta-arkistoon. Kirkkolain mukaan vanhat kirkonkirjat voidaan siirtää maakunta-arkistoon, kun ne ovat vähintään 120 vuotta vanhoja ja muu arkistomateriaali kun se on vähintään 80 vuotta vanhaa. Tämä edellyttää seurakunnan omien hallintoelimien päätöstä. Seurakunnat ovat itse näisiä. Tuomiokapituli ei voi sitä määrätä, vaan seurakunnan kirkkovaltuusto tavallisesti tekee päätöksen. Kaikki seurakunnat eivät ole olleet halukkaita siirtämään kirjojaan maakunta-arkistoon. Sukututkijan kannalta siirtäminen olisi kannatettava asia.

Mitä kirkon piirissä tällä hetkellä tehdään vanhojen arkistojen ja vanhojen kirkonkirjojen säilyttämisen hyväksi? -

Asiasta on oltu syvästi huolestuneita, sillä vanhoissa kirjoissa on arvokas omaisuus, jonka ei missään tapauksessa tulisi sallia turmeltuvan. Mihin toimenpiteisiin on ryhdytty? - Vuonna 1979 kirkkohallitus, joka meidän kirkossamme koko kirkon osalta tällaisista asioista kantaa huolta, asetti toimikunnan pohtimaan kysymystä, mitä olisi tehtävä kirkonkirjojen säilyttämiseksi ja erittäin voimakkaasti lisääntyneen käytön ja kulumisen haittapuolien ehkäisemiseksi. Toimikunta on viime vuoden vaihteessa aloittanut työnsä ja on jo tehnyt erään ehdotuksen, joka ilmeisesti on hyvin tärkeä. Tämä ehdotus sisältää alustavat suunnitelmat kirkon kirjojen mikrokuvauksen järjestämisestä.

Viime kesän aikana alkusyksystä on tullut ohjeet ja erilaisia vaihtoehtoja asian hoitamiseksi, mutta on päädytty siihen, että kaikkein edullisin ja käyttökelpoisin olisi, ei enää rullafilmeille kuvaaminen, kuten mormoonien filmaus ynnä muut, vaan filmikorteille filmaaminen. Tätä tapaa pidettiin hinnaltaan ja muutoinkin edullisimpana. Nyt ovat ainoastaan Helsingin yliopiston kirjastossa kirjaluettelot tällaisilla korteilla. Lukeminen vaatii kyllä oman tottumisen. Ehdotuksen toteutumisen ajankohta ei ole vielä tiedossa. Ensi tammikuun lopulla siis tammikuulla 1981 on kirkolla ensimmäinen seurakunnille tarkoitettu koulutus-tilaisuus. Tästä ilmeisesti lähtee mikrofilmaus käyntiin.

Tämä on aikamoinen rahakysymys. Yhden kirjan aukeaman filmaaminen tulee maksamaan noin 65 - 66 penniä 1980 vuoden kevään hintatason mukaan. Seurakunnat ovat olleet kitsaita tämän kaltaisiin investointeihin. Toteuttaminen ei voine tapahtua kovin nopeasti, mutta on rohkaisevaa, että pää on auki ja lähivuosina tällainen toiminta varmasti monissa seurakunnissa tulee käynnistymään.

Kirkonkirjoihin tehtävistä merkinnöistä vastaa kirkkoherra. Merkintöjen muuttaminen käy myös päinsä vain kirkkoherran luvalla ja erittäin vahvoin ja ilmeisin perustein. Muutosta tehtyihin merkintöihin voi hakea myös tuomiokapitulilta. Kun sukututkija käsittelee alkuperäisiä kirkon asiakirjoja hänellä ei ole oikeutta tehdä niihin minkäänlaisia merkintöjä.

Seurakunnissa on kehittynyt tapa ottaa joista-kin vanhoista suvuista, joista usein pyydetään sukuselvityksiä ottaa aina yksi tai useampi sukuselvityskonsepti, täten säästetään paljon aikaa ja vaivaa. Nämä ovat kirkkoherranvirastossa aakosjärjestyksessä, joten ne löytyvät helposti. Yleinen velotus on sukututkimuksista 25 mk tunnilita. Tämä koskee sekä kirkkoherranvirastoja että maakunta-arkistoja. Työ tehdään virka-ajan ulkopuolisena työnä. Yleisenä toivomuksena on, kun tutkimuspyyntöjä lähetetään seurakuntiin ne pyynnöt tehtäisiin mahdollisimman selvässä muodossa ja esitettäisiin tiedustelut pohjatietoineen mihin lisäselvityksiä halutaan. Esim. kuolinsyy ei näy samasta kirkonkirjasta kuin muut tiedot. On siis pyydetävä erikseen jos haluaa muuta kuin syntymä- ja kuolinajan, vihkimä- ja avioeroajan. Myös ammattinimitys on erikseen pyydetävä. Talon nimi ei myöskään läheskään aina tule mukaan ilman eri pyyntöä.